

Ufkun Ötesi: Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi

Beyond the Horizon: Gezi Park Open-Air Library

Aytaç Kayadevir*

Öz

Yazıda, kitapların fiziksellikleri ile varoluşsal amaçları arasında bir ayırım yapılarak, kitapların varoluşsal amacının, bilgiyi iletmek olduğu belirtilmiştir. Ancak bilgi fiziksel bir şey olmadığından, kitaplarda iletilenler, temsili olarak yalnızca birer kod veya simgedir. Oysa bilgi, Doğa'dan kaynaklandığı ölçüde her yerdedir. Dolayısıyla bir ağaç ya da bulut da bir bilgi taşıyıcısıdır. Bu anlamda, tarih öncesi ilkel halklarla da bir analogi kurularak doğanın, aslında uçsuz bucaksız bir açık hava kütüphanesi olduğu ifade edilmiştir. Buradan devamla, Doğa'dan kaynaklandığı ölçüde, bilginin, toplumsal/kolektif bir birikim olduğu ve mülkiyet ilişkisine tabi olamayacağı ifade edilmiştir. Kütüphane binaları, bilginin bu mülkiyet ilişkisinden uzak, toplumsal/kolektif oluşuna hizmet eden kamusal mekânlardır. Ancak bilginin fiziksel olmayan kolektif doğası ve kitapların varoluşsal amacı dikkate alındığında, bilginin paylaşılacağı kamusal mekânlar sadece kütüphane binaları değildir. Parklar gibi kamusal alanlarda kurulan açık hava kütüphaneleri, bilginin toplumsal oluşundan kaynaklanan bilgiye eşit erişimin olanağını arttırabilir ve bilginin her yerdelik'ini temsil edebilir. Yazıda 2013 Haziran'ında Taksim Gezi Parkı'nda oluşturulan Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi örneğinden söz edilerek, bu türden park kütüphanelerin bilgi üzerindeki mülkiyet ve tahakküm ilişkisini tersine çevirebilecek potansiyele sahip olduğu belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Park kütüphaneleri; Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi; bilginin toplumsallığı; bilginin kolektif doğası.

Abstract

In this essay, by making a distinction between existential purposes of books and their physicality, their existential purpose is stated to be delivering knowledge. But, because knowledge is not a physical thing, what are delivered in books are only codes and symbols as a representative. In fact, knowledge is everywhere as long as it originates from nature. Therefore, a tree or a cloud is a carrier of knowledge. In this sense, by establishing an analogy with prehistoric primitive people, nature can be said to be a vast/endless open air library. Following the same path, knowledge originating from nature is stated to be a social/collective accumulation which cannot be subjected to property relations. Library buildings are public spaces which serve to this social/collective knowledge which is independent from relations of property. However, considering non-physical collective nature of knowledge and the existential purpose of books, libraries are not the only public spaces where knowledge is shared. Open-air libraries set in public spaces like parks may increase the possibility of equal access to knowledge which roots in its sociality and represents that "knowledge is everywhere". In this essay, these kinds of park libraries are stated to have the potential to reverse the relations of property and domination over knowledge by mentioning the example of Gezi Park Open-Air Library which was set in Taksim Gezi Park in June 2013.

Keywords: Park libraries; Gezi Park Open-Air Library; sociality of knowledge; collective nature of knowledge.

* Kütüphaneci, e-posta: aytaç_kayadevir@hotmail.com

Kütüphaneleri en nihayetinde bir bina olarak düşünmeye eğilimliyizdir. Bu konuda haksız olunduğu da söylenemez. Nitekim kütüphaneler, alışlageldik bir biçimde, belli bir mimari yapıya sahip, belki çok etkileyici, belki sadece işlevsel özellikleri ile ön plana çıkan ya da belki de derme çatma bir binanın içinde küçücük bir odadan müteşekkillerdir; ama her durumda, bir bina vardır ortada ve o binanın içinde, raflar ve rafların içinde de kitaplar bulunur. Kuşkusuz böyle olmasının çok basit pratik sebepleri vardır; bir insanın soğuktan, yağmurdan, hatta güneşten korunmak için kendisine bir barınak yapmasından farklı değildir aslında. Kitaplar yağmurda ıslanabilir; üzerlerinde (diyelim) 5 cm kadar kar birikmesi de pek iyi bir şey değildir; güneş ise tersine kurutur kitapların sayfalarını, toz da cabası. Özellikle kitaplarını korunması gereken biricik varlıkları olarak görenler için kapalı mekânlar olmazsa olmaz bir meseledir; böyleleri evlerinin bir odasını *kütüphane* yaparlar mesela. Bunun gibi pratik sebepler kitapları, en azından fiziksel olarak kapalı mekânlara sokmanın gerçekçi sebepleri olmuşlardır yüzyıllar boyunca ve açıkçası, kitaplar var oldukça bunun pek de kolay değişeceği sanılmamalı. Bunda bizleri rahatsız edecek bir şey yoktur; tersine, ihtişamlı binaların yapılması hepimizin hoşuna gitmiştir ve bu tarz yenileri yapılsa, yine hoşumuza gidecektir, diyebiliriz. Örneğin gotik üslupla inşa edilmiş kütüphane binalarının ilgimizi çekmediğini kim söyleyebilir? Günümüzde bu tarz yapılar artık inşa edilmiyor; yerlerini estetikten uzak, modern görünümlü binalara bıraktılar. Yine de mimarlık sanatı güzel şeyler yapabilmeyi başarıyor; dolayısıyla bizler de hâlâ güzel kütüphane binalarının yapılacağını ümit edebiliyoruz; iyi aydınlatılmış ya da belki biraz loş ışıklı, ahşap ağırlıklı bir okuma salonu olan, dışarısında çiçeklerde donatılmış bir bahçesi olan ve işin gerçeği, 24 saat açık olan bir kütüphane binası. Her ne kadar dijital çağ denen, bazı yönlerden bakınca “kitap katili” olan, ama bazı yönlerden bakınca, bilginin demokratikleşmesi adına çok önemli potansiyeller barındıran süreç, böyle kütüphane binalarını gereksizleştiriyor gibi görünse de, duyduğumuzda kulağımıza hoş gelmediğini söylemek, açıkçası, biraz güç.

Buraya kadar söylenenlere, birçok kişi, genel hatlarıyla da olsa katılacaktır. Ama kütüphane binaları denildiğinde dikkat çekici bir ayrıntı var gibidir; bu dikkat çekici ayrıntı, bana kalırsa, kitapların fizikselliği ile kitapların varoluşsal amacı arasındaki tezatlık diyebileceğimiz bir şeydir, tıpkı insanın fiziksel bedeni ile ruhu ya da zihni arasındaki tezatlık gibi. İnsanın bedeni belli bir anda belli bir yerde olmak zorundadır; fakat zihni tıpkı Marcel Proust’un kahramanının zihninin, kendisinden çok önce Stermaria’yla o bir gece geçireceği adaya gitmiş olması gibi, zihnimiz bedenimizden bambaşka yerlerde bambaşka şeylerle meşgul olabilir. Kitapların varoluşsal amacı, bilgi taşıyıcısı olmalarından gelmektedir; ama bilgi fiziksel bir şey değildir; onu ne elle tutabiliriz, ne de görebiliriz. Kitapların fizikselliği, tıpkı, zihinsel faaliyetlerin olup bittiği yer olan beynin fizikselliği gibidir. Bir anatomi dersinde beyni inceleyebilir ve ona dokunabiliriz ve belki de bu bize, zihnin fizikselliği şeklinde bir yanılsama yaratır. Oysa beyin sadece biyolojik-fiziksel bir taşıyıcıdır. Kitaplar için de benzer şeyleri söylemek mümkündür; kitapların, bilginin fizikselleşmiş hali olduğunu öne sürebiliriz; ama aslında bilgi, o kitabın içinde sadece kodlanmıştır. Belki de beynimizdeki sinir hücrelerinin varlığı gibi, bilgiyi iletmek için vardır; ama iletilen şey aslında yoktur fiziksel anlamda. Tanrı’nın varlığını işaretlerinden bilmemiz gibi, bilginin varlığını da, kitaplardaki kodlardan, simgelerden bilmekteyiz; ama gördüğümüz sadece bundan ibarettir. Kod ya da simge bir bilgi değildir; aslında kendi başına bir anlamı da yoktur. Asıl olan bilgidir; ne var ki bilgi de orada değildir, yani kitabın içinde değildir. Aslında her yerdedir. Bilgi pekâlâ doğanın içindedir, onunla birdir ve doğanın uçsuz bucaksızlığı içinde tıpkı onun gibi uçsuz bucaksızdır; gerçekte fiziksel bir doğası olmadığından böyle olması da kaçınılmazdır zaten. Bir ağacı da bir bilgi taşıyıcısı olarak düşünebiliriz örneğin, hatta bir şelaleyi dahi bilgi taşıyıcısı olarak düşünmememiz için bir sebep yoktur. Şelalelerdeki suların yoğunluğu, mevsimsel değişimler hakkında bizlere bazı şeyler söyleyebilir ya da ondan öğrenilecek başka birçok şeyin olduğundan emin olabiliriz. Ne de olsa tarih öncesi insanların hiçbir zaman kitapları olmamıştı; analoji kurmak gerekirse, onların *kitapları*, doğadaki doğal

varlıkların ta kendisiydi; bu bazen bir şelale, bazen de bir ağaç ya da kara bir buluttu. Kara bir bulut yağmurun habercisiydi; ama bulutta böyle bir bilginin var olduğu nereden bilinebilirdi ki? Bilgi, bulutta yansımıştı sadece; bizler kara bir bulutu gördüğümüzde yağmurun yağacağını, belki ona bir fırtınanın da eşlik edeceğini bilebiliriz. Tıpkı bir kitapta okunan cümleden bir anlam çıkarmamız gibi. Gördüğümüz şeyler aslında birer kod ya da simgeden ibaret olsa da, o simgelerin ve kodların bilginin birer temsilcisi olduğunu veya aktarıcısı olduğunu biliriz. Kitaplar bu aktarımın fiziksel zeminleridirler; kütüphaneler de kitapların fiziksel mekânlarıdır. Günümüzde artık bir kara bulut ya da ağaç veya şelale, bilgi taşıyıcısı olarak itibar görmüyorlar. Şelaledeki suyun yoğunluğu ve mevsimsel değişimlerle nasıl ilişkili olduğu, kitaplarda anlatılmış. Kara bir bulutun neden yağmur habercisi olduğu ve neden bir fırtınaya gebe oldukları, hatta neden kara bir renkte oldukları da bir anlatılmış kitaplarda. Yerli halklar için bunlar hâlâ bir itibara sahip olabilir ve aslında öyledirler; ama medeniyetin ulaştığı yerlerde, yabancılaşan insanların epistemolojik yaklaşımları ya da bilgi taşıyıcılarına dair itibar anlayışları da değişiyor. Artık bilgi dediğimizde itibar ettiğimiz şeyler, büyük oranda kitaplardan başkası değildir; en önemli bilgi taşıyıcımız, elektronik yayıncılığın hızlı ilerlemesine rağmen, hâlâ kitaplardır. Zaten bu sebeple de kütüphanelere ihtiyaç duyarız. Bir ağacı yerinden söküp belli bir yere taşımak ve aynı işlemi binlerce ağaç için tekrarlamak, teorik olarak mümkündür; ama pratikte bunu yapmak o kadar da kolay değildir. Ağacı olduğu yerde bırakmayı tercih ederiz. Zaten buluta (ya da şelaleye) böyle bir şeyi uygulamamız hepten imkânsızdır. Ama kitapları bir yerlerde toplayabiliriz. Herhangi bir yer bile olabilir bu; bir evin çatı katı ya da sıradan bir oturma odası. Yine de aklımıza ilk gelenler kütüphaneler olmaktadır; öyle ki, evimizdeki kitapların bir şekilde toplandığı odaya bile, alışkanlıktan, kütüphane deriz. Bilgi taşıyıcıları olarak itibar ettiğimiz şeyler olan kitapların en güvende oldukları yerler kütüphanelerdir. En azından günümüze kadar böyle olagelmıştır. Kuşkusuz kütüphane binalarının ya da kendi başına kütüphanelerin, kitapların güvenliğini sağlamaları yanında, Antik İskenderiye’de ya da Antik Yunan’daki örnekleri gibi veya Ortaçağ’daki krallıklarda da örneklerini bulabileceğimiz gibi, bir saygınlık, ama daha çok bir güç simgesi olduğu da söylenebilir. Böyle kütüphaneler sayesinde birçok bilgin buralara davet edilir, onlara çalışmalarını için maddi teşviklerde bulunulur ve böylece bilgi üzerinde bir hakimiyet kurulması planlanırdı. Tabii güç simgesi olabilmesinin yolu, anlaşılacağı üzere, kitapların mülkiyetine sahip olunmasıdır. Çünkü bir şeyin “güç” olarak anlam kazanabilmesi için, “güç” olan herhangi bir şeyin başkasında olmamasını, en azından ilişkide olduğumuz kimselerde olmamasını bekleriz; aksi takdirde bir anlamı olmazdı. Kitaplar bilgi ile eşdeğer sayıldığından, kütüphane raflarını dolduran binlerce kitaba sahip olmak, bir anlamda, bilgiye sahip olmak olarak görülür. Yine de kütüphaneler, böyle örnekler az değilse bile, büyük oranda mülkiyet ilişkilerinden azade kalabilmişlerdir. Temel güdüleyici şey, insanların faydalanabilmesi için kitapların düzgün bir şekilde korunması ihtiyacı olagelmıştır.

Kitapların varoluşsal amacı, bilginin bir yerden bir yere iletilmesidir, dedik. Kitaplar, kodlar ve simgeler vasıtasıyla, bilginin taşıyıcılığı görevini üstlenir. Fakat söylediğimiz gibi, bilgi fiziksel bir şey olmadığından, kitabın görevi sadece temsili bir şeydir; orada olmayan bir şeyi temsil etmektedir. Bilginin fiziksel bir şey olmaması, ona sahip olmayı da imkansız kılmaktadır aslında. Bilginin bir metaya dönüştüğü ve bu anlamda alınıp-satılabilen bir şey olduğu söylenerek buna karşı çıkılabilir. Bunu reddetmek olası değildir; bilgi ve onun taşıyıcısı kitaplar, ekonomik sistemde önemli bir bileşen olarak yer almaktadırlar ve insanlar, bilgiye ulaşmak için, belki de karşılayamayacakları ya da karşılamakta zorlanacakları parasal bedeller ödemek zorundadırlar. Bunlar, dünya üzerindeki mevcut toplumsal formasyonların hemen hepsinde gözlemlenebilecek türden vak’alardır. Aslında iktidar ilişkisinin olduğu her yerde gözlemlenebilecek bir şey olduğunu söylemek daha doğru bir ifade olacaktır. Yine de, iktidar ilişkisinin dönüştürücü etkisi böyle bir sonuca yol açsa bile, bilginin kendi doğasında, tekelleştirilebilir ya da meta haline dönüştürülebilir şeyler barındırdığını söylemek doğru

olmayacaktır. Bir Ortaçağ özdeyişinde, bilginin Tanrı'nın armağanı olduğu, bu yüzden de satılamayacağı söylenmektedir (Burke, 2004, s. 149). Biz burada, Tanrı'nın yerine Doğa'yı geçirip, bilginin Doğa'nın armağanı olduğunu söylediğimizde, aslında farklı bir şey söylemiş olmayız: Bilgi ne meta haline getirilebilir ne de mülkiyetine sahip olunabilir bir nesnedir! Bilgi doğadan kaynaklandığı ölçüde, kimseye ait olmayan bir şeydir. Bu yalın gerçeği atalarımız, başka deyişle tarih öncesi ilkel topluluklar daha o zamanlar biliyorlardı. Bir kara buluta sahip olmak nasıl mümkün değildiyse, o kara bulutun temsil ettiği bilgi de tek bir kişiye ait olamazdı; aynı şey şelale için de, ağaç için de geçerliydi. Böyle baktığımızda, kitaplar için de durumun aynı olduğunu söylemek pek de zor değil. Eskiden bilgi taşıyıcısı olan ve aynı zamanda, sahip olunamayan şeylerin yerini, günümüzde (aslında matbaanın icadından beri) çok büyük oranda kitaplar almıştır. Gerçi kitaplardan önce de; kil tabletler, papirüsler, parşömenler, taş baskılar, ağaç baskılar, hatta mağara duvarlarına yazılan/çizilen şeyler de vardı. Ama artık bunların hiçbiri değil, genellikle kitaplar bilgi taşıyıcısı olarak itibar görmektedir. Elektronik; belgeler, kitaplar, dergiler basılı kitapların yerini alacakmış gibi görünse de, bir süre daha basılı kitaplarla bir arada yaşayacağımız kesin gibi görünüyor. Bu da kütüphanelerin varlıklarını garanti altına almaktadır bir anlamda. Kütüphaneler, daha doğrusu kütüphane binaları, kitapların varoluşsal amaçlarına hizmet eden mekânlar olarak düşünülebilir. Bilginin sahip olunamazlığının cisimleştiği yerlerdir. Kütüphanelerdeki kitaplar, bilginin toplumsal oluşunun fiili olarak gerçekleştiği yerlerdir başka bir ifadeyle; bu da kitapların varoluşsal amacı ile uyumludur: Orada olmayan ve kimseye ait olmayan bilginin temsili bir şekilde iletilmesi. Kütüphanelerdeki kitaplar da kimseye ait değildir ne de olsa. Fiziksellikleri gereği, belli bir zamanda belli bir kütüphanede bulunmaları zorunlu olsa bile, taşıdıkları bilgi bağlamında böyle bir şey geçerli değildir; bilginin fiziksel olmamasından dolayı bu mümkün değildir zaten¹.

Yazının başında, gerek pratik sebeplerden dolayı gerekse de alışlageldik olan o şekilde olduğu için, kütüphaneleri bina şeklinde düşünmeye eğilimli olduğumuz söylemiştik. Devamında da, kitapların fizikseliği ile varoluşsal amacı arasında bir ayırım yapmıştık. Bu bağlamda şu sorulabilir: Ya bina şeklinde olmayan, diyelim okuma salonu olmayan, çeşitli bölümleri içeren herhangi bir katı olmayan, inip çıkabileceğimiz bir merdiveni olmayan, kısacası, duvarları ve çatısı olmayan bir kütüphane için ne demeli? Pek alışık olduğumuz bir şey olmadığı açık; bizler genelde, içeri girebileceğimiz bir kapısı olan kütüphaneyi daha gerçekçi buluruz. Böyle dediğimde, kapısı olmayan kütüphanelerin gerçekçi olamayacağını, en azından tahayyül etmek istediğimizde zorlanacağımızı söylemiş oluyorum. Oysa kütüphanelerin, kendi başlarına bir bina olması amacıyla (bu anlamda amaçsızlığıyla) değil de, belli bir amaçla var olduklarını düşünmeye başlar başlamaz, gerçekçi olmayan şeyin gerçekçi olmaya başladığını da görebiliriz. Bunu daha önceki satırlarda kısaca değindiğimiz bir analogi ile anlatmak daha hoş olurdu belki de: Günümüzün tıp bilimi tarih öncesi avcı-yiyecek toplayıcı insanların, ama özellikle de kadınların bitki toplayıcılığına dayanmaktadır aslında (bkz. Conner, 2012). O zamanlar, şimdi sahip olduğumuz ve aslında modern hayatın itkisiyle ortaya çıkan hastalıklar pek olmasa bile, bazı insanlar yine de hastalanıyorlardı. Toplanan bitkiler, karın doyurmak için oldukları kadar, aynı zamanda hastalıklara iyi gelsin diye de toplanıyordu ve deneyimler sonucunda, gerçekten de bazı bitkilerin, bazı hastalıklara iyi geldikleri tespit edilebiliyordu. Yani ortaya bir bilgi çıkıyordu ve bu bilgiler zamanla yığılmaya başlıyordu; yığılan bilgiler de, yazı olmadığı için, zihinlerde sınıflandırılıyordu. O insanların deneyimlerinden başka güvenebilecekleri hiçbir şeyleri yoktu; deneyimleri ise, etraflarında bulunan somut doğal yaşamda cisimleşiyordu; başka deyişle, tıpkı modern insanın kitaplara danışması gibi, onlar da etraflarındaki doğal yaşama danışıyorlardı bir anlamda. Onların kitapları, doğal yaşam içindeki bitkiler, hayvanlar ve bunlar gibi doğal varlıklardı. Hatta diyebiliriz ki, onların tıp

¹ Tabii burada herhangi bir kütüphane türü yapılmamaktadır. Ama ilerleyen satırlarda, kütüphane türü ayırımı yapıldığında, her kütüphanenin ya da kütüphane binasının, kitapların varoluşsal amaçlarına hizmet eden mekânlar ol(a)makdıkları görülecektir.

kitapları, etraflarındaki bitkiler ve ağaçlardı. Modern insanlar, bilgi taşıyıcısı olarak itibar ettikleri kitapları (bu arada tıp kitaplarını da) kütüphanelerde bir araya getirirler. Tarih öncesi insanların böyle bir şeyi yapmaları akıllarına gelmiş olamaz; bu, tarih öncesi insanlara sık sık atfedilen zeka eksikliğinden değil, böyle bir maddi koşula sahip olmamalarından gelmektedir. Ne de olsa maddi yaşam koşulları, bilinçten önce gelmektedir. Ama yine de akıllarına gelseydi bile, daha önce de dediğim gibi, bilgi taşıyıcısı olarak itibar gören doğal varlıklar, buna imkân tanıyacak türden varlıklar değildi (verdiğim örnek bir ağaç, bir kara bulut ve bir şelaleydi). Onların “tıp kitapları”, bildiğimiz anlamda modern kitabın bir yerden bir yere kolay taşınabilir olma özelliğine pek sahip değildi. Ama ortada yine de bir bilgi vardı. Kitaplardaki kodlar ya da simgeler gibi değildi belki; daha çok deneyimler yoluyla o bitkilerden çıkarsanan bilgiydi bu. Analoji de tam burada bir anlam kazanıyor. Modern insanın bilgi taşıyıcısı olan kitapları bir kütüphanede toplanıyorken, tarih öncesi insanların bilgi taşıyıcısı olan doğal varlıkları, herhangi kapalı bir mekânda değil, doğanın içinde olduğu şekliyle ve kendiliğinden toplanıyordu bir anlamda. Belki de bunu, devasa, sonsuz bir kütüphane olarak da düşünebiliriz; hatta devasa boyutlarda bir *açık hava kütüphanesi* demek daha hoş olabilir. Böyle baktığımızda, bir kütüphane binasına ihtiyaç duyulmadığı ve maddi koşullar itibarıyla duyulamayacağı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. İlk bakışta, modern insanın maddi koşullarının, yani bilgi taşıyıcısı olarak itibar ettiği kitapların fiziksel doğalarının, kütüphane binalarına olan ihtiyacı doğurduğu söylenebilir. Daha önce de dediğim gibi bunun basit pratik sebepleri vardır ve oldukça da gerçekçidir. Ama kitaba, salt fiziksel doğası açısından değil de, varoluşsal amacı açısından yaklaştığımızda, tıpkı ilkel insanların “kitap”larının doğanın içinde olması gibi, modern insanın kitaplarının da illa ki kapalı mekanlarda tutulması gerekliliği ortadan kalkıyor. Kitabın varoluşsal amacı, bilginin bir yerden bir yere simgeler ve kodlar aracılığıyla iletilmesidir. Bunun nerede gerçekleşiyor olduğuyorsa tali önemde kalmaktadır. Asıl önemli olanı, iletilecek olan bilginin, insanlığın kolektif birikiminden başka bir şey olmamasıdır, tıpkı doğanın, tüm canlıların kolektif yaşamsal öz-gereksinimi olması gibi. Başka deyişle bilgi, toplumsal bir birikimdir ve ancak toplum tarafından ortaklaşa kullanıldığında, doğasına uygun bir biçimde kullanılmış olacaktır. Tarih öncesi insanlar, bitkilerden ortak bir şekilde faydalanıyorlardı ve bu anlamda, deneyimlerden ortaya çıkan bilgiler de ortaklaşa sahip olunan yaşamsal değerler haline dönüşüyordu; onlarla hastalıklar iyileştiriliyordu. Ben buna *bilginin kolektif doğası* demeyi uygun buluyorum. Kolektif doğa ile kastedilen, bilginin ortaya çıkartılabilmesi için ortak bir çabanın gerekmesi kadar, ortaya çıkan bilginin ortak fayda amacıyla paylaşılması/kullanılması gerekliliğidir. Kitaplar, giderek daha karmaşık hale gelen bilginin bu kolektif doğasının yazı ve şekillerle cisimleştirildiği nesnelere bir anlamda. Bilgi daha karmaşık bir hal almış olsa da, kolektif bir birikim olma özelliğinden yitirmemiştir; aksine, bilginin ortaklaşa kullanımı ve dolayısıyla paylaşımı, aynı değerini sürdürmektedir.

Kütüphane binaları, bilginin bu kolektif doğasının, somut bir şekilde gerçekleştirildiği yerlerdir. Elbette, yukarıda da bahsedilen türden özel kütüphaneler ya da şahısa ait kütüphaneler, bilginin ortaklaşa kullanımı ile bir tezatlık içerebilir. Bu önemlidir; ama ne tür kütüphanelerden bahsettiğimizi ortaya koyduğumuzda, aradaki fark da belirginleşmektedir. Modern kütüphane kavramı, bir çatı kavram olarak, özel olsun ya da devlete ait olsun, her tür kütüphaneyi tanımlamak için kullanılabilir. Fark ise, bir çatı kavram olan *kütüphanenin* hangi alt türlere ayrıldığında yatmaktadır. Kamu kütüphaneleri olarak da adlandırılan, devletin mülkiyetinde olan kütüphaneler, halkın yararlanması için bir hizmet olarak yapılandırılırlar ve en azından ilke olarak, kamuyu oluşturan halka ait olarak kabul edilirler. Şahısa ait kütüphaneler ise, kamuya açık olmak zorunda olmayan (dolayısıyla kamusal olmayan), kişisel inisiyatiflerle yönetilen kütüphanelerdir. Bu türden kütüphanelerin, bilginin kolektif doğasını karşılayan türden kütüphaneler olduklarını, bazı örnekler dışında söylemek güçtür. Devlete ait kütüphaneler ise tam da bu amaçla, halkın ortaklaşa kullanabileceği bir kamusal alan olarak düşünülürler; bilginin

kolektif doğasının bu türden kütüphanelerde gerçekleşebildiği söylenebilir. Bu anlamda, modern insanlar, tarih öncesi halklardan farklı olarak bilgi kaynaklarını doğadan koparıp kapalı bir mekâna yerleştirmiş olsalar bile, bu maddi koşullardan öte gelen, ama bilginin kolektif doğasına yine de ters olmayan bir şeydir: sözü edilen kamusal alan, bilginin ortaklaşa kullanılmasına olanak tanımaktadır. Ama bilginin ortaklaşa kullanımı dediğimizde ve bunun yanına bir de kamusal alan diye bir kavramı eklediğimizde, ufkumuz bir anda, daha ötelere de gitmektedir. Kamusal alan dediğimizde, kütüphane binaları gibi mekânları anlayabileceğimiz gibi, kapalı bir mekânın haricinde kalan, belki bir kent meydanını ya da bir parkı da anlayabiliriz pekâlâ. Buralar da birer kamusal alandır ve kullanım pratiklerinden doğan bazı farklılıklar varsa da, tıpkı kütüphaneler gibi, kamuyu oluşturan halkın kullanımına sunulmuştur. Bilginin fiziksel olmayan kolektif doğası, günümüzde bir yerden bir yere temsili olarak iletilebileceği bir nesne olarak genellikle kitaba gereksinim duyuyorsa da, bu durum, kitapların illa ki kütüphane binalarında tutulmasını gerektirmemektedir; günümüze değin olan süreçte genellikle böyle olmuş olsa bile, bilginin paylaşılacağı kamusal alanlar sadece kütüphane binaları değildir. Çeşitli örneklerde olduğu gibi, bazen bir eşek sırtında ya da bisiklet sepetinde taşınan kitaplarla oluşturulan gezici kütüphaneler olabileceği gibi, bazen de otobüs duraklarının bir köşesinde ya da bir plajda, şezlongların yanı sıra kitap raflarını görmek mümkündür. Ya da kamusal alanlardan biri olarak saydığımız, herhangi bir parkın içine kurulmuş binasız bir kütüphane gibi; tıpkı Taksim Gezi Parkı'nın içine kurulan Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi gibi.

Bunca söylenen, sözü Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi'ne getirmek içindi. Bilindiği üzere, 2013 yılı Mayıs sonunda başlayarak, Taksim Gezi Parkı'nın *işgal edilmesiyle* devam eden direniş günleri, arkasında birçok unutulmaz anı bıraktığı gibi, beraberinde kolektivizm ve paylaşımcılık bilincini de getirmiştir. Öyle ki Gezi Parkı içinde bir bakıma bir komün hayatı tesis edilmiştir ve bu hayatın mottosunu da paylaşımcılık, dayanışma ve kolektivizm oluşturmuştur; hatta Park'ın sınırları içerisinde, alınan ortak karar doğrultusunda, ücretli faaliyetler (gıda satışı gibi) engellenmiş², bunun yerini, gönüllülük ve dayanışma esasına dayalı ücretsiz faaliyetler almıştır. Gezi ruhu olarak da anılan bu öğretici deneyimin içinde, bu ruha uygun bir şekilde Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi de, bilginin toplumsallığı ve kolektif doğasının gerçekleştiği örneklerden birini sunmuştur bizlere; binalardan müteşekkil kamusal alan olarak kütüphanelerden farklı olarak, yine kamusal bir alanda, ama bu sefer parkın içinde kurulan kütüphane, tıpkı bahsettiğimiz tarih öncesi halklar gibi, bilgi üzerinde mülkiyet ilişkisine yer vermeyen bir anlayışla varlığına meşruluk kazandırmıştır. Daha önceki satırlarda, bilginin, ancak kolektif doğasına uygun şekilde kullanıldığında bir anlama sahip olabileceğini belirtmiştik. Bunun doğal bir koşulu, kolektif bir şekilde yaratılan bilginin, kütüphane binaları gibi kamusal alanlar aracılığıyla bireylere ücretsiz bir şekilde ulaştırılmasıdır, ki bu da, bilginin kolektif yeniden üretiminin sürekliliğini sağlamanın bir yoludur aslında. İnsanlığın ortak üretimi olan bilginin, insanlığın öz varlığı olduğu düşünülebilir. Bunun anlamı, bilgi üzerinde, kişiler ya da kurumlar özelinde herhangi bir mülkiyet ilişkisinin mümkün olamayacağıdır. Gezi Parkı'nda oluşturulan kütüphane, tam da bu farkındalık ile, bilginin toplumsallığının gerçekleştirilmesi saikiyle oluşturulmuştur. İlk bakışta, bina olarak kütüphanelerin varlık sebepleri ile aynı sebebe dayandıkları oldukça açık bir şekilde görülebilir ve bunun tersi de mümkün değildir zaten. Ancak, eğer *bina olarak kütüphaneler*³ dediğimizde kastedilen genellikle devlet mülkiyetindeki kamusal kütüphaneler ise, burada yine de önemli bir fark var demektir. Dikkat edilecek olursa, bir önceki paragrafta kütüphane türlerinin bir ayırımına gittiğimizde, devletin mülkiyetinde olan kamusal kütüphanelerden söz ettik. İlke olarak bu tür

² Güne Gezi Parkı'nda, cebimde yalnızca 3 lira ile başlayıp, gece olduğunda, karnımı doyummuş olduğum halde o 3 liranın eksilmemiş olması, kişisel bir anı olmanın ötesinde, oldukça çarpıcı bir örnektir. Günümüzde 3 lira ile güne başlayıp, aç kalmadan geceyi bulmak, handiyse imkânsız bir hal almıştır.

³ Az sonra da belirteceğim gibi, bina olarak kütüphaneler yalnızca devlet kütüphaneleri değil, gönüllülük esasına dayalı, kolektif bir çabayla oluşturulmuş kütüphaneleri de işaret ediyor olabilir.

kütüphaneler halka açıktır ve yine ilke olarak, belli kurallar dahilinde bile olsa, ücretsiz hizmet verirler. Ne var ki, devletin mülkiyetinde olması, devletin ontolojik anlamıyla da çelişmeyen bir biçimde, bilginin kolektif doğasının gereği olan bilginin özgürce dolaşımına bir kısıt teşkil etmektedir; bu da bilginin bir yerden bir yere aktarılması sürecini yok edemese bile kesintiye uğratmaktadır. Devletin bir kurumu olarak kütüphanelerin, devletin bilgi üzerindeki politikasından doğrudan etkilendiği, bu politikalar tarafından mutlak şekilde yönlendirildiği söylenebilir. Daha somut bir şekilde söylemek gerekirse, devletin egemenliğine tehdit kabul edilen başlıkların sansür mekanizması ile görünürlüğünün engellenmek istenmesi, en tipik örneklerden birini oluşturmaktadır. Biraz ileri giderek, spekülasyon olmak pahasına da olsa, aslında devlete ait kütüphanelerin, devletin bilgi politikalarına bağımlılığı ölçüsünde, Althusser (2003)'in kavramsallaştırdığı *devletin ideolojik aygıtlarının* bir uzantısı olarak değerlendirilebilecek kurumlardan oldukları öne sürülebilir. Nitekim kütüphanelerin, arşivlerle birlikte sık sık bir devletin tarihsel hafızası oldukları söylenir. Burada kastedilen hafıza, aslında o devletin gelecek nesillere aktarmaktan ve gurur duymaktan çekinmeyeceği başlıkların yer aldığı bir tarihsel hafızadır. Bir devletin, kendisine ait hafızasının olumsuz kabul edilebilecek başlıklarla dolu olmasını, kendi kontrolü dışında tertiplenmesini istemeyeceğini kolaylıkla tahmin edebiliriz ve bu da dolaylı ya da doğrudan yollarla müdahale edebileceğini imler. Elbette tarihsel hafıza yalnızca gurur duyulacak şeylerden oluşmaz. Gerek kütüphanelerde gerekse de arşivlerde toplanan kitaplar/belgeler, örneğin o devletin kuruluşundaki övülecek çabaları veya diplomatik başarıları içerebileceği gibi, bir halka uygulanan soykırıma ya da silahlı veya psikolojik şiddete dair de kitapları/belgeleri içerir. Ne var ki, devletin kendini koruma refleksine bağlı olarak devreye giren sansür mekanizması sebebiyle, bu türden belgelere erişim olanaklı olmayabilir (örneğin, uygun görülmemeyen kitapların yasaklanarak, halk kütüphanelerine alınmaması gibi); bu da bilginin serbest dolaşımı önünde açık bir engeldir. Başka bir açıdan bakıldığında da, örneğin siyasi atmosferde yaşanan her değişikliğin, kütüphaneler üzerinde de bazen köklü sayılabilecek şekilde etkilerde bulunduğu görülmektedir⁴. Nitekim Keseroğlu (1989)'nun bir çalışmasında, siyasetin Türkiye bağlamında kütüphaneler üzerindeki etkileri açık bir şekilde anlatılmaktadır. Bir devletin egemenliğini sürdürmesinin bir gereği olarak bilgi üzerinde hakimiyet kurma gereksinimi, kütüphaneler üzerinde de bir denetim uygulamak ihtiyacını koşullamaktadır. Kütüphaneler bu şekilde ele alındığında, devletin bilgi üzerindeki tahakkümünün bir parçasıymış gibi görünmektedir. Oysa bilginin kolektif doğası, her türlü tahakkümün ötesinde konumlanmak zorundadır. Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi park gibi kamusal bir alanda kurularak ve aslında devletin bu ideolojik müdahalesinden kendini bir şekilde yalıtarak, bilgi üzerindeki tahakkümün reddi anlamına gelmektedir. Buradaki amaç, kitaplar dolayısıyla bilginin serbestçe ve ücretsiz bir şekilde dolaşımının sağlanması ve zaten kolektif olan bilginin, bu sayede, toplumsallaştırılmasıdır. Aslında devletten bağımsız var olan bu tür kütüphanelerin örneklerini, yalnızca park gibi açık alanlarda değil, bütünüyle gönüllüler tarafından oluşturulan farklı mekânlarda da görebiliriz; nitekim son dönemlerde ülkemizde de görülmeye başlanan metruk *binaların* işgal edilerek birer işgal evine⁵ dönüştürülmesi ve başka

⁴ Siyasi atmosferde yaşanan değişiklikler denildiğinde bundan anlaşılması gereken, seçim ya da seçim dışı yöntemlerle hükümetlerin değişmesidir. Açık ki, hükümet ile bir olgu ve kavram olarak devlet aynı şeyler değildir. Fakat bu yazıda hükümet ile devlet arasında bilinçli olarak bir ayırım gözetilmemiştir. Bunun sebebi, bilgi üzerinde hakimiyet bağlamında ele alındığında, devlet ile hükümet ayırımının silişmesidir; nitekim iktidara gelen hükümetlerin bilgi üzerindeki politikaları, aynı zamanda devletin egemenliği adına da uygulanmaktadır. Nitekim Althusser (2003) de hükümeti devletin siyasal aygıtı olarak belirtmektedir. Bu bağlamda, iktidara gelen hükümetlerin siyasi yönelimleri, halk kütüphaneleri üzerinde farklı politikaların uygulanmasına yol açsa bile, son tahlilde, uygulanan politikalar devletin egemenliği üzerine kurulmaktadır veya onu gözetecek bir şekilde uygulanmaktadır.

⁵ "İşgal evi" olgusu ülkemiz için oldukça yeni bir şey. Avrupa'da bunun örnekleri bulunsa da, Türkiye'de ancak Gezi Parkı eylemlerinden sonra ortaya çıkıyor. İşgal evlerinin fikri zemini dayanışma ve kolektivizme dayanıyor. Amaç, çeşitli sebeplerle terk edilmiş ve yıllarca boş kalan metruk binaların işgal edilerek, civardaki yurttaşlar tarafından ortaklaşa kullanılan mekânlara dönüştürülmesidir. Bu mekânlarda; sergiler, konserler, forumlar, söyleşiler, atölyeler gibi bir takım etkinlikler yapılıyor. En önemlisi de her etkinliğin ortak bir çaba ile dayanışma içersinde gerçekleştirilmesidir. Aslında İşgal Evlerinin bizlere söylediği şey, başka bir Dünya'nın mümkün olduğudur. Buralarda yapılan forumlarda ekolojije, kentsel mekanlara, yaşam alanlarımıza, kültüre, sanata ve geleceğimize dair tartışmalar yürütülüyor. Konu ile ilgili aşağıdaki bağlantılara da bakılabilir: <http://www.haberturk.com/yasam/haber/896453-don-kisot-kadikoyu-ısgal-etti>; http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/01/140119_ısgal_evleri.shtml

şeylerle birlikte, buralara birer kütüphane de kurulması ya da toplumsal duyarlılıklarla oluşturulan farklı yerlerdeki çok sayıda kütüphaneler, güzel örnekler arasında yer almaktadır. Son tahlilde, parklarda olsun metruk *binalarda* olsun ya da başka yerlerde olsun, hepsinin üzerinde yükseldikleri fikrî zemin ortaktır. Fakat bir kamusal alan olarak parkların özgünlüğü, onları ayrı bir yere koymamızı gerektirmektedir; özellikle yoksulluk bağlamındaki özgünlüğü oldukça dikkate değerdir. Parklar modern kent hayatında, özellikle de metropol denilen kentlerde, para vermeksizin oturup soluklanılabilecek ender yerlerden biri haline dönüşmüşlerdir. Başka birçok örneğin yanında, özellikle Taksim Gezi Parkı bunun en çarpıcı örneklerinden birini sunmaktadır; zira Taksim bölgesinde ücret ödmeden oturulup dinlenilebilecek kafeler dışında pek az yer kalmıştır ve bir tanesi de Gezi Parkı'dır. Parkların bu genel özgünlüğü, özellikle yoksul yurttaşlar için oldukça anlamlıdır. Eğlencenin de metalaştığı, dolayısıyla paralı hale geldiği günümüzde, parklar, civardaki yoksul yurttaşların sık sık uğradığı, soluklandığı ve çocuklarının top oynayıp, salıncaklara binebildikleri az sayıdaki kamusal alanlardan biridir. Barınma sorunuyla karşı karşıya kalan başka yoksul yurttaşlar için, en azından yaz aylarında, parklardaki kanepeler aynı zamanda birer yatak haline dönüşmektedir. Ama asıl önemlisi, yoksulluğun bir sonucunun bilgiye erişim konusunda mahrumiyetler doğurmasıdır. Yoksul yurttaşların, aynı zamanda bilgiye erişimden en çok mahrum olanlar oldukları, dolayısıyla bilginin toplumsal oluşundan en az faydalanan gruplar oldukları görülmektedir. Bu ise bilginin insanlığın kolektif birikimi olduğunu söylememizle çelişmektedir. Nitekim bilgi insanlığın kolektif bir birikimi olduğu halde, kapitalizmin bir sonucu olarak oluşan, ama son tahlilde insanlığın mutlak bir parçası olan yoksul yurttaşlar, bu kolektif birikime ulaşmakta zorlanmakta ve aslında, çoğu zaman dışlanmaktadır da. Parklarda oluşturulacak devlet müdahalesinden azade kütüphanelerin, hem bilgi üzerindeki tahakkümün reddi hem de yoksul insanların da kolayca ulaşabileceği yerlerde olması açısından, bilginin toplumsallığının gerçekleştirilmeye çalışıldığı temel yerlerden biri olabileceği söylenebilir. Bilgi üzerindeki tahakkümün bu reddi, ona koşul olarak, bilgi üzerindeki mülkiyetin de reddi anlamına gelmektedir, tıpkı tarih öncesi halklarda bilginin mülkiyete söz konusu olmaması gibi. Tarih öncesi halklarda bilgi doğadan kaynaklandığı ölçüde, aslında bir “her yerdelik” özelliğine sahipti ve bu anlamıyla bilgi, üzerinde tahakküm kurulacak bir şey olmasındansa, ortak faydaya hizmet eden bir şey olarak görülmekteydi. Daha önce de dediğimiz gibi, ortak fayda için kullanılacak bu bilgi, bizim kapalı mekânlardaki kütüphanelerimizden farklı olarak, doğada, açık havada yer almaktaydı; başka deyişle onların *kütüphaneleri* devasa bir *açık hava kütüphanesinden* oluşmaktaydı. Bunun doğal bir sonucu, doğanın bir parçası olan insanlığın her bir üyesinin, yine doğadan kaynaklanan bilgiye erişimde eşit bir hakka sahip olmasıdır. Park kütüphaneleri, kuşkusuz, tarih öncesi halkların kütüphaneleri gibi doğal bir varlık olamazlar. İlkel halkların doğal çevresinin yerini, yapay çevre; doğal bilgi taşıyıcılarının yerini ise yapay bilgi taşıyıcılarından olan kitaplar almıştır. Bununla birlikte, şimdilerde bilginin içeriği daha karmaşık bir hal almış olsa bile, nihayetinde bilginin kolektif doğası ve dolayısıyla ortak bir değer oluşu hâlâ değişmiş değildir. Tıpkı tarih öncesi halkların bilgiye erişimde eşitliği doğal bir şey olarak kabul etmesi ve herkesin ortak kullanımını açık olan çevrelerini bilgi kaynağı olarak görmeleri gibi, park kütüphaneleri de, zaten halka ait olan kamusal bir alanda kurularak, bilginin toplumsal oluşundan kaynaklanan bilgiye eşit erişimin olanağını yaratabilir ve bir anlamda bilginin her yerdelik'ini tekrar hatırlatıp onu canlandırabilir. Nitekim kitaplara salt fiziksel doğaları açısından değil de, varoluşsal amacı açısından baktığımızda, kitapların kapalı mekânlarda tutulma zorunluluğu da ortadan kalkıyor ve bu bağlamda, park gibi açık hava kamusal alanlar da bilginin paylaşıldığı mekânlara dönüşebilir. Tabii, ilkel yaşamla bilgi bağlamında kurulan bu analogi, John Zerzanvari ⁶ilkel yaşamın bir kutsanması amacını taşımamaktadır. Yapılmak istenen, bilgi üzerindeki

⁶ John Zerzan *Gelecekteki İlkel* isimli kitabında, uygarlığı ve uygarlığın dayattığı yaşam biçimlerini oldukça sert bir şekilde sorgulamaya tabi tutmaktadır (bkz. Zerzan, 2012).

tahakküm ve mülkiyet anlayışının reddinin ve bilgi'nin kolektif doğasının, ilkel yaşamla bir analogi kurularak açıklanmak istemesidir. Bilginin kolektif doğası, bir yandan, bilginin ortaya çıkartılabilmesi için ortak bir çabayı gerektirirken, diğer yandan da paylaşımını gerekli kılmaktadır. Bilginin ortaya çıkartılması günümüzde hâlâ ve aslında giderek daha fazla, ortak çabayı gerektirmektedir: hiçbir bilgi, tek bir şahsa mâl edilemez! Bununla birlikte, diğer bir gereklilik olan paylaşım duygusu, yerini, bilgi üzerinde bir tahakküm ve mülkiyet anlayışına terk etmiştir. Bu, bilgiye özgür erişimin önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Park kütüphaneleri, ilkel yaşamda deneyimlenen bilginin kolektif doğasını (ortaya çıkartılması için ortak bir çabayı ve ortak fayda için paylaşılması gerekliliğini) yeniden hatırlatıp canlandırarak, bilgi üzerindeki mülkiyet ve tahakküm anlayışını tersine çevirebilme *potansiyeline* sahiptir; kurmaya çalıştığımız analogi de budur. Kuşkusuz potansiyelin varlığı ile gerçekleşmesi arasında önemli bir *açı olduğu* da gözden uzak olmamalıdır. 2013'ün Haziran ayının başında Gezi Parkı'nda kurulup 15 Haziran'daki polis müdahalesine kadar varlığını sürdüren Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi, bir deneyim olarak oldukça önemli bir noktada durmaktadır; kurulu olduğu süre boyunca, Park'daki kolektif hayatın içinde bilginin toplumsallığını temsil ederek, arkasında önemli bir deneyim birikimi bırakmıştır. Ne var ki, Gezi Kütüphanesi'nin, bahsedilen potansiyelin tek başına gerçekleştiricisi olması beklenmemelidir. Günümüzdeki bilgi üzerindeki tahakküm ve mülkiyet ilişkisinin tersine çevrilmesi, (bilginin üretimini ve dağıtımını içeren) çok daha kapsamlı ve başka birçok parametrenin de dahil olacağı uzun erimli bir süreci (aslında mücadeleyi) koşullamaktadır. Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi yalnızca bir örnektir⁷. Başka deyişle (sık sık dile getirildiği gibi), belki bir *başlangıçtır*. Nitekim Gezi Parkı direnişinden sonra çeşitli yerlerde oluşturulan park kütüphaneleri ve işgal evleri, Gezi Kütüphanesi mantığını farklı mekânlara taşımış ve devletin müdahalesinden uzak, bilginin kolektif doğasına uygun kütüphaneler oluşturulması çabası içerisine girilmiştir. Bilgi üzerindeki tahakküm ve mülkiyet anlayışının tersine çevrilebilme potansiyelinin gerçekleşmesi, başka mücadele kanallarının yanında, bu türden örneklerin çoğalmasına da bağlı görünmektedir ve açıktır ki bu, bilginin toplumsallığını savunan ve kolektif doğasında ısrar eden kütüphanecilerin sorumluluklarından bir tanesidir.

⁷ Gezi Parkı Açık Hava Kütüphanesi'nin yalnızca bir örnek olduğunu söylemek önemlidir. Ancak eklenmesi gereken başka şeyler de vardır. Yazıda parkların yoksul insanların mekânları olduklarını ve bu bağlamda, parklarda kurulacak kütüphanelerin, yoksulların bilgiye erişiminde önemli olabileceklerini belirttim. Ama biliyorum ki, eylemler sırasında Gezi Parkı'na gelenlerin pek azı gerçekten yoksuldu. Çoğu üniversite bitirmişti ya da okumaya devam etmekteydi. Bu anlamda, Gezi Kütüphanesi'nin, Park'ta bilginin toplumsallığını temsil ettiğini söylemek doğru bir ifadeyse de, bunu yoksullara da ulaşarak yaptığını söylemek doğru olmayabilir. Ancak bu değerlendirme eksik bir değerlendirmedir. Gözden kaçırılmaması gereken şey, Gezi Kütüphanesi'nin çok özgün bir durumda ortaya çıkmış olmasıdır. Yoğun çatışmaların yaşandığı ve eylemlilik halinin süreklilik arz ettiği bir zamanda ortaya çıkmış ve varlığı da buna bağlı olmuştur. Böyle bir durum hem Gezi Parkı'nı hem de Gezi Kütüphanesi'ni çok özgün bir yere yerleştirmektedir. Yazıda vurgulanmak istenen, Gezi Kütüphanesi'nden hareketle, başka bir şeydir. Vurgulanmak istenen, Gezi Kütüphanesi'nin ortaya koyduğu fikri zemini paylaşan park kütüphanelerinin yaygınlaştırılmasının, bilginin kolektif doğası ve toplumsallığı bağlamında çok önemli potansiyeller taşıdığıdır. Ancak bu tarz kütüphaneler, Gezi Kütüphanesi gibi, herhangi bir eylemlilik halindeyken değil, herhangi bir zamanda kurulmalı ve böylece hayatın içinde yer edinebilmelidir. Gezi Kütüphanesi ise, bir yandan polis ablukası, bir yandan yoğun eylemlilik halinin bir sonucu olarak, dar bir alan içinde sıkışmak zorunda kalmıştır. Bu da belli açılardan kütüphanenin kendini kısıtlanması anlamını taşıyordu. Ne var ki, bu türden olağanüstü durumlar dışında oluşturulacak kütüphaneler daha geniş imkânlara sahip olabilecektir, denilebilir.

Burada, Gezi Kütüphanesi'ni, değerlendirirken farklı bir bakış açısı kazandırabilmek için şu söylenebilir: Gezi Parkı içinde oluşturulan komün hayatı, aslında bir gelecek tasavvurunun çok küçük de olsa denenmesi, onun yaşantılanmasıydı. Bu tasavvur, başka bir dünyanın mümkün olduğu inancı üzerine inşa edilmişti: Dayanışmacı, eşitlikçi, doğa ile dost, özgür bir dünya inancı. Özgür bir dünyada, kuşku yok ki, bilgiye ve bilginin paylaşılmasına hâlâ ihtiyacımız olacaktır ve bu yüzden, başka kurumların yanında, kütüphanelere de hâlâ ihtiyacımız olacaktır. Gezi Parkı'ndaki komün deneyimi işte bunun küçük bir örneğidir bana kalırsa. Oradaki yaşam, başka bir dünya tasavvuru üzerine inşa edilmişti ve o yaşam içinde Gezi Kütüphanesi de kendine adeta doğal bir yer edinebilmişti; "Böyle bir toplumda kütüphanelere ihtiyacımız olacaktır" demenin bir biçimiydi bana kalırsa bu.

Kaynakça

- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (A. Tümertekin, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Burke, P. (2001). *Bilginin toplumsal tarihi: Gutenberg'den Diderot'ya*. (M. Tunçay, Çev.). 2.bs. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Conner, C. D. (2012). *Halkın bilim tarihi: Madenciler, ebeler ve "basit tamirciler"*. (Z. Ç. Kanburoğlu, Çev.). Ankara: TÜBİTAK.
- Keseroğlu, H. S. (1989). *Halk kütüphanesi politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde durum*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Zerzan, J. (2012). *Gelecekteki ilkel*. (C. Atila, Çev.). 4.bs. İstanbul: Kaos Yayınları.